СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXI. | Число 97. | Джерзи Сити, Н. Дж., четвер, 26. квітня, 1923.

VOL. XXXI. | No. 97. | Jersey City, N. J., Thursday, April 26, 1923. | THREE CENTS

ЄДНАЙТЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ ДО У. Н. СОЮЗА

ДО КІНЦЯ ЧЕРВНЯ С. Р. ПРИЙМАЄ У. Н. СОЮЗ НОВИХ ЧЛЕНІВ, СТАРШИХ І МАЛОЛІТНИХ БЕЗ ВСТУПНОГО.

УРЯДНИКИ ВІДДІЛІВ І ЧЛЕНИ ТА ЧЛЕНКИНІ, ВИКОРИСТАЙТЕ СЮ НАГОДУ І ПРИЄДНАЙТЕ ЗА СЕЙ ЧАС ТИСЯЧІ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ПАМЯТАЙТЕ, ЩО ЗРІСТ ЧИСЕЛЬНОЇ СИЛИ І МАЙНА У. Н. СОЮЗА СЕ ДОРОБОК УСІХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА!

ВАЖНА ЗАЯВА ГАРДИНГА ПРО ЗАГРАНИЧНУ ПОЛІТИКУ

НЮ ЙОРК, 24. квітня. — Президент Гардинг виступив нині перед клюбом преси з важною політичною заявою про свою заграничну політику.

В сій промові він заявився за приступленнем Америки до світового суду, зорганізованого при Лізі Народів, підносячи його вагу для усталення мира в світі. Він заявився за таким приступленнем без застережень, навіть хочби републиканська партія станула проти сього. Зате неменче виразно заявився він також проти приступлення до Ліги Народів, і ручив, що поки він президентом, Америка не ввійде до Ліги ні передними дверми, ні через хороми, ні через пивницю. Він підчеркнув, що не вважає справи світового суду найважнійшою справою американської політики в теперішню хвилю.

В своїй промові порушив він кромі сього кілька других питань; межи иншим згадав наладжуючіся відносини з Мексиком.

ПРЕЗИДЕНТ ЩЕ ДАЛІ ОБМЕЖУЄ ТОРГОВЛЮ ОРУЖЕМ

ВАШІНГТОН, 24. квітня. — Президент Гардинг, котрий кілька місяців тому назад заборонив був продавати американські гармати та взагалі всякий военний матеріял чужим державам, зробив ще дальший крок, видаючи нині приказ не продавати ніякої збруї нікому, хто може продати її чужим державам.

ДЕЛЕҐАТИ НА ПЕРЕГОВОРИ АМЕРИКИ З МЕКСИКОМ

ВАШІНҐТОН, 24. квітня. — Президент іменував Чарлса Бічера Ворена, бувшого американського амбасадора в Японії, та Джана Бартона Пейна, бувшого секретаря внутрішних справ, представниками Злучених Держав на переговорах з мексиканським урядом Обреґона, що мають довести до визнання сього уряду Злученими Державами.

МЕКСИКО, 24. квітня. — Мексиканський президент Обреґон іменував представника Мексика для переговорів зі Злученими Державами: Рамона Роса, свого приятеля, та Фернанда Ґонсалеса Роа, правного дорадника мексиканських державних зелізниць.

ВЕЛИКИЙ СТРАЙК МОРЯКІВ

НЮ ЙОРК, 25. квітня. — Робітнича юнія „Промислові Робітники Світа" (Ай. Даблю. Даблю.) зарядила страйк моряків. Страйк почався о півночи.

Після заяви юнії, число страйкарів винесе 80,000; корабельні підприємці, однак, кажуть, що страйк не може обхопити більше як 30,000 робітників, бо більше нема в цілім нюйорськім порті.

Моряки домагаються підвишки місячної заплати о 20 долярів, заплати 60 центів на годину за перероб, 8-годинного робочого дня та 44-годинного тижня. Юнія вислала товариству корабельних властителів свої домагання, але товариство не відповіло. Юнія сподіється, що з моряками будуть теж страйкувати портові робітники („лонґшормени"). Юнії, що стоять в звязку з Американською Федерацією Праці, темж предложили властителям кораблів свої домагання, але вони не рішили виходити на страйк.

ДВІ ЗЕЛІЗНИЧІ ЮНІЇ ДОМАГАЮТЬСЯ ПІДВИШКИ ЗАПЛАТИ

ШІКАҐО, Илиноїс, 24. квітня. — Юнія робітників, занятих при удержанню зелізничих доріг та в зелізничих варстатах, предложила Зелізничій Робітничій Раді Злуч. Держав прозьбу о підвишку їх заплати до висоти, на якій вона стояла 1. липня 1921. року. Домаганнє відноситься до робітників 28 зелізниць та обнимає 175,000 душ.

Подібне домаганнє предложила теж юнія зелізничих експресменів; вона жадає підвишки в сумі 10 центів на годину. Домаганнє відноситься до 70,000 американських експресменів.

НАПАДИ ВЛАСТИТЕЛІВ КОПАЛЕНЬ НА МАЙНЕРСЬКУ ЮНІЮ

ВАШІНҐТОН, 24. квітня. — Спеціяльний комітет товариства властителів копалень мягкого вугля предложив слідчій вуглевій комісії, покликаній до життя федеральним урядом, довший реферат, звернений проти майнерської юнії, в якім закидається майнерській юнії, що вона є военною орґанізацією, яка, аби зломити „отверту шапу", не поваґається викликати страйк та заколочувати промисловий мир всякими другими способами.

ЗАХОДИ ПРОТИ КУ-КЛАКС-КЛЕНА

ЛЕНСИНҐ, Мишиґен, 24. квітня.—Посольська палата стейтової леґіслятури приняла нині 76 голосами проти 2 закон, звернений проти Ку-Клакс-Клена. Сей закон карає високими карами людий, що поважуться носити маску на публичних місцях.

Сенат ще не голосував над сим проектом.

РЕАКЦІЯ ПРОТИ ВОЕННОЇ РЕАКЦІЇ

ОЛБАНІ, Ню Йорк, 24. квітня. — Стейтова асемблі рішила нині відкликати стейтові „закони проти бунту", що були в дійсности звернені проти ріжних радикальних течій. Їх головним автором був відомий реакціонер Ласк.

До повалення „бунтівничих законів" причинились демократи на спілку з кількома републиканцями.

З ПРОЦЕСУ ЗА КУЗБАНСЬКУ КОМУНІСТИЧНУ КОЛЬОНІЮ

НЮ ЙОРК, 24. квітня. — Нині поставлено перед суд 6 людий, обжалованих за обманчиву аґітацію серед американських робітників в цїли заманення їх на так звану автономну совітську промислову кольонію. Всі обжаловані заявили, що вони не почуваються до вини. Всі вони находяться на волі за запорукою. Трох других ще не найдено.

ПОЧИНАЮТЬ ВІД СЕБЕ

У Вашінґтоні відбувається сими днями зїзд американських природників, злучених в Американську Національну Академію Наук. Головним предметом їх нарад є питаннє розвою. Межи инчими побічними питаннями виринуло теж питаннє, через що ріжні люди мають нахил до наукових розслідів. Щоби розслідити се питаннє, учасники зїзду рішили змірити свої голови та перевести над собою самими ріжні розсліди, щоби відкрити, з яких причин вони самі любуються в наукових розслідах.

ПИКЕТИ ПЕРЕД БІЛИМ ДОМОМ

Делеґація товариства ветеранів світової війни почала пикетувати Білий Дім, резиденцію Злучених Держав у Вашінґтоні, щоби звернути публичну опінію на політичних вязнів, що й досі перебуваючих в американських тюрмах.

ЗАГАДОЧНИЙ ЗЛОЧИН

На ріці Гудсоні недалеко від 14-ої вулиці в Ню Йорку найдено моторову лодку, а в ній Хуана Іґнасія з кулею в серци. Моторова лодка їхала водою без проводу керманича. В його кишені найдено 681 долярів готівкою. Поліція припускає, що се ще одна жертва пачкарів горівки, лютих за зраду своїх тайн.

СЛІДСТВО НАД СКАНДАЛОМ СЕРЕД ПРОГИБІЦІОНІСТІВ

Велика лава присяжних судців, розсліджуюча грошеву господарку відомого прогибіційного аґітатора Андерсона, не видала проти нього ніякого обжаловання. Через те стейтовий прокуратор збирається зібрати ще одну велику лаву та старатися добитися обжаловання від неї.

СКІЛЬКИ ВУГЛЯ Є НА ПОРУРЮ?

Скількість угля видобутого досі в углянім ренсько-вестфальській области виносить менше-більше три міліярди тон (одна тона 1000 кільограмів). Та аж до 1500 метрів у глибину є ще сьогодні 76 міліярдів тон угля, придатного для експльоатації. Колиж копати би ще глибше що при сьогоднішному стані техніки булоб ще неекономічно, то ця скількість вугля зросте до 206 міліярдів тон.

ЩЕ ОДНА СМЕРТЬ ЛЕТУНІВ

В морський залив коло Гемтон Ровдс впав військовий літак, в котрому їхало двох військових летунів. Оба подорожні погибли на місци.

ЗАРІБКИ ПАДЕРЕВСЬКОГО НА МУЗИЦІ ЛІПШІ ЯК НА ПОЛІТИЦІ

Як обчисляють знатоки музичних підприємств, Падеревський, відомий польський музик, заробив за свою музичну туру, котра почалася напочатку падолиста 1922. року, понад пів міліона долярів на чисто. В той спосіб відбив він собі те, що був втратив на польській політиці.

ГАРНА ВЯЗНИЦЯ

Слідство, переведене в східній пенсилвенійській вязниці після уступлення начальника вязниці, викрило, що банда небезпечних вязників, котрі терроризували вязницю, так вязників як і сторожів, находилися великі припаси ножів, пилок та другого наряддя, як також велика скількість наркотиків.

ЖАДАЮТЬ ПІДВИШКИ ЗАПЛАТИ

Яких 72,000 зелізничих експресових робітників внесло до Зелізничої Робітничої Ради Злучених Держав в Шікаґо просьбу о підвишку робітничої заплати о 10 центів на годину.

ЗА БАГАТО КИТАЙСЬКИХ ПРАЛЕНЬ?

Міський уряд в Ню Йорку обчисляє, що за послідний рік отворено в однім Ню Йорку 1,500 нових китайських пралень. Всі вони ведуть на модерний лад.

КАНДИДАТ БЕЗ КОНКУРЕНТА?

Милер, опікун чужинецького добра, заявляє, що президент Гардинг не найде собі в републиканській партії контракандидата на уряд президента Злучених Держав при слідуючих виборах, що мають відбутися в 1924. році

СМЕРТЬ ПІВДЕННО-АФРИКАНСЬКОГО КОРОЛЯ

В південній Африці, в краю Бечуана помер у 95-ому році життя король Кгама після 50-літнього володіння. Від дня, як Давид Лінкольн (славний подорожник поклав йому руку на голову ще як хлопцеви аж до смерти, був Кгама войовником. Деспотично панував у широкому краю Бечуана, що розтягається від водопадів Вікторії до Мафекінг. Одиноким стремлінням його життя було: добро власного народа. Тому ціле життя поборював забобони й чари. Як міг, виступав також проти імперіялізму білих. В місци, де горів від найдавнійших часів огонь чарівників, побудував християнську церкву. Його боротьба з алькоголізмом привела до конфлікту з білими торговцями. Та він не піддавався. „Я боюся напитку білих більше як усього оружя Матабеле. Не жадайте від мене, бо я ніколи навіть найменшої фірточки не отворю англійському журналістови для алькоголю", заявив він раз англійському журналістови. Найбільшу боротьбу звів король Кгама з „Чартеред Компании", Толішня британська політика хотіла частину краю Бечуана прилучити до Кеплендської кольонії, а решту віддати для „Компани". Кгама й чути не хотів цього. І таки сталося по його волі. Вдалося йому здобути від Йосифа Чемберлена запевнення, що землі його народа ніколи не віддасть для „Чартеред Ко.", що його нарід задержить свою рідну форму правління та що алькоголь у краю Бечуана все буде заборонений і для чужих і для білих.

„СТРАЖ МАРШАЛКОВСКА"

В звязку з авантурою, яку викликала в польському соймі промова посла Луцкевича, президія польського сойму займається справою утворення т. зв. „стражи маршалковскої", яка має за завдання викидувати з сойму послів, яких промови не подобаються панови маршалкови. Та „страж" має складатися з 10 осіб, умундурованих по військовому зі спеціяльними дистинкціями.

НІМЕЧЧИНА МАЄ ПРЕДЛОЖИТИ ФРАНЦІЇ НОВИЙ ПРОЕКТ ПОРОЗУМІННЯ І ЗГОДИ

БЕРЛИН, 24. квітня. — В тутешніх політичних кругах заявляють, що німецьке правительство заявило свою згоду до угоди з Францією і готове ще при кінці сього тижня привселюдно заявити, що годиться заплатити аліянтам 30 білїонів золотих марок „военного відшкодовання".

Німецькі демократи і соціялісти ще навіть більше уступчиві, бо домагаються від правительства Куна, щоби воно за основу угоди подало суму 35 білїонів золотих марок „відшкодовання".

Якщо прийшло би до згоди у справі висоти відшкодовання, так ще останеться справа опорожнення Поруря з французьких військ, а також забезпечення сплати военного відшкодовання" для Франції. Одначе тут імовірно полаґода одного питання полагодить друге. Якщо Німці дадуть забезпеку сплати, так Французи заберуть своє військо з Рурщини.

Німці, як кажуть, предложать Франції окремий взаїмний мировий договір, на основі якого обі держави зобовяжуться не іти проти себе війною без згоди других аліянтських держав і Америки. Сей договір обовязував би на протяг 30 літ. Колиб обі держави підписали такий договір і инші держави принялись за посередника, то, як запевняють заграничні політики, Франція не буде отягатись із уступленнем із Поруря.

Сим була би покінчена боротьба в Західній Европі.

ФРАНЦУЗИ НЕ ПОБОРЮЮТЬ ТУРЕЦЬКИХ КОНЦЕСІЙ ДЛЯ АМЕРИКАНСЬКИХ КАПІТАЛІСТІВ

ЛОЗАННА, Швайцарія, 24. квітня. — В кругах тутешньої французької делеґації близко-східної конференції заявляють, що Франція не має наміру поборювати економічної умови Туреччини з американським синдикатом адмірала Честера.

БОЛЬШЕВИКИ ПОСИЛАЮТЬ ДО ЛОЗАННИ ВОРОВСЬКОГО

БЕРЛІН, 24. квітня. — Московське большевицьке правительство вишле до Лозанни, у Швайцарії, на час близко-східної мирової конференції свого „амбасадора" з Риму, стол. Італії, М. Воровського, котрий там буде яко неурядовий приглядач.

АЛІЯНТИ ЩЕ НЕ УСТУПЛЯТЬСЯ ЗПІД ЦАРГОРОДУ

ЛОЗАННА, Швайцарія, 25. квітня. — Аліянти повідомили турецьку делеґацію, що вони так довго будуть держати Босфор під своєю контролею, поки мирового договору з аліянтами не ратифікують (потвердять) парляменти Англії, Франції й Італії.

ФРАНЦУЗИ СТОРОНЯТЬ ВІД ІРЛЯНДСЬКИХ САМОСТІЙНИКІВ

ПАРИЖ, 25. квітня. — В одній з тутешних церков відбулось богослуженне за свободу Ірляндії.

Французькі урядовці відсунулись від того торжества, щоб не викликати ворожнечі з Англією.

КАТОЛИКИ ПОКИДАЮТЬ КАБІНЕТ МУССОЛІНІЯ

РИМ, столиця Італії, 23. квітня. — Чотирох католицьких членів міністерського кабінету Муссолінія покинуло свої уряди.

Причиною сього непорозумінне між правительством і народньою (католицькою) партією.

ПРИ ВИБОРАХ ДО ПАРЛЯМЕНТУ В БОЛГАРІЇ ПОБІДИЛА ПАРТІЯ СТАМБУЛІЙСЬКОГО

СОФІЯ, столиця Болгарії, 24. квітня. — При виборах до болгарського парляменту (собрання) побідила партія премієра Стамбулійського, яка осягнула більше як дві третини голосів.

Се селянська радикальна партія. Вона безперечно схоче використати свою побіду і буде старатись перевести важні реформи в парляменті.

Вижидають, що партія Стамбулійського схоче перевести зміну конституції Болгарії, в сьому напрямі, щоби признати селянству більші привилеї, а рівночасно обмежити владу короля.

Крайні радикали навіть говорять про скасованне королівства в Болгарії, а заведенне републики.

З дотеперішнього висліду виходить, що буржуазні й комуністичні партії здобули невелике число посольських мандатів.

СПІВПРАЦЯ І ВЗАЇМНА ПОМІЧ ЗЛОДІЇВ І РОЗБИШАК

БЕРЛИН, 24. квітня. — В останніх часах тут щораз більше шириться злодійство і розбишацтво.

До якої степени се розбишацтво тут розвинулось, свідчить така подія. До одного богатого мешкання дібрались рівночасно дві злодійські ватаги. В середині мешкання вони скоро порозумілись і погодились рабувати спільними силами і краденим ділитись на половину. Так і сталось. Вони забрали самих дорогоцінностий вартости 15 міліонів німецьких марок і поділились по половині, почім у згоді розійшлись задоволені домів.

Щойно пізнійше сю подію викрила поліція, яка повідомила про неї ширшу публику через тутешню пресу.

БОРОТЬБА З ПОВСТАНЦЯМИ В ТРІПОЛІ

РИМ, 23. квітня. — Італійське військо побило ватагу Сенуссія, ватажка повстанців в Треполі (в Африці) і полонило його та забрало цілу його головну кватиру.

Сінуссі був проголосив себе еміром Тріполю і виповів війну Італії.

В битві Італійці стратили 4 убитих і мали 26 ранених.

ЗЕМЛЕТРУС БІЛЯ ПІВНІЧНОГО БІГУНА

МОСКВА, 25. квітня. — Із Сибірі повідомляють, що на Арктику (кругом північного бігуна) повстав сильний трус на суші і водах.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і загранницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДЕНЬ ПРОТЕСТУ УКРАЇНСЬКОЇ ГАЛИЦЬКОЇ АРМІЇ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

День 25. марта с. р. був днем протесту у всіх робітничих відділах і таборах Української Галицької Армії на території чесько-словацької републики проти ганебного рішення аліянтської ради амбасадорів про долю Східної Галичини. Передполуднем відбулися Служби Божі й панахиди по полягли героях УГА., а пополудні похід на могили товаришів, що померли на скитальщині, де виголошено відповідні промови і зложено низше наведену присягу-клятьбу. Деякі частини устроїли академії.

ПРИСЯГА-КЛЯТЬБА У. Г. А.

Ми, останки Української Галицької Армії, що від 1918 року несемо солодкий тягар святих визвольних змагань, у день народнього протесту проти зневажливого й жорстокого рішення про долю нашої Батьківщини, на вільній землі братнього чеського народу КЛЯНЕМОСЬ:

на хоробрість Святослава, могучість Володимира, мудрість Ярослава, силу Осмомисла, велич Романа і бойкість короля Данила,

на очайдушність козацьких лицарів, державну ідею Хмельницького, ідею соборности Дорошенка і самостійности Мазепи,

на зусилля першого військового скитальця Орлика і славну Матір Січ,

на завзяттє Залізняка і муки Ґонти,

на віщий дух Тараса й Українського Мойсея Франка,

на буйні голови героїв з Маківки,

на кости борців за третю державність,

на імя нашої Української Галицької Армії,

на память жертв ляцьких „таборів смерти",

на море сліз наших батьків і материй,

на муки живцем палених українських дітий і

на ПРАПОР УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ,

не склонити його в низ, а непохитно йти дальше по раз вибранім шляхови і все та всюди, усіми засобами і способами виковувати повну свободу рідного краю.

А кудиб не кинула кого з нас теперішня доля, то клянемось у визвольній боротьбі вихіснувати ріжні дороги, щоби в день освобождення останньої пяди Української Землі зійтися при спільно осягненій цілі в УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ.

У сповненню сього святого завдання допоможи нам Великий Український Народе і Ти, Всесильний Боже! Амінь!

ЩО ЗНАЧИТЬ УКРАЇНСЬКИЙ І БІЛОРУСЬКИЙ НАРІД У ЛЯЦЬКИХ ПАНІВ І МОСКОВСЬКИХ БОЛЬШЕВИКІВ?

7-ий уступ польсько-російсько-українського мирового договору, заключеного в Ризі, столиці Латвії, дня 18-ого березня, 1921, звучить:

ПОЛЬЩА дає особам УКРАЇНСЬКОЇ, російської і БІЛОРУСЬКОЇ національностей, що перебувають в Польщі, на підставі рівноправности національностей, всі права, які забезпечують вільний розвиток культури, мови й виконання релігійних обрядів. ТАКСАМО УКРАЇНА І РОСІЯ забезпечують особам ПОЛЬСЬКОЇ національности, що перебувають на Україні, в Росії і в Білорусі, всі тісамі права.

Особи УКРАЇНСЬКОЇ, російської й БІЛОРУСЬКОЇ національностей в Польщі мають права в межах внутрішнього законодавства, культивувати свою рідну мову; організувати й підтримувати свої школи, розвивати свою культуру й закладати з цією метою товариства і спілки. ЦИМИСАМИМИ правами в межах внутрішнього законодавства будуть користуватись особи ПОЛЬСЬКОЇ національности, що перебувають на Україні, в Росії і в Білорусі.

Польща захопила на підставі того соромного рицького договору з московськими і нібито-українськими большевиками понад 7 міліонів українського і понад 2 міліони білоруського народу.

І які права признала вона сим нападеним і признаним їй большевиками народами?

ТАКІСАМІ як большевики признали ПОЛЬСЬКИМ КОЛЬОНІСТАМ, ЗАВОЛОКАМ на Україні, на Білоруси і в Московщині.

Майже 10 міліонів двох народів на своїх рідних споконвічних землях дістало ТАКІСАМІ права як горстка зайдів-кольоністів.

Такий дар дістали Українці і Білорусини від Варшави і від Москви.

Від Варшави вони не могли нічого ліпшого сподіватись, але се пригадка тим, котрі обріхують людий свободою і спасенням з Кремля в Москві, що і з Москви ані Українці ані Білорусини не можуть більше сподіватись як з Варшави.

25. ЧЕРВНЯ 1919—14. МАРТА 1923.

КІЛЬКА БЕЗПОСЕРЕДНІХ ВРАЖІНЬ.

(Від власного кореспондента).

I.

В Парижі весною 1919 р.

„Міжсоюзна Комісія для заключення перемиря між Польщею й Україною" під проводом ґенерала Боти, представника південно-африканської Републики в британській делеґації (звідси коротка назва: комісія Боти) веде переговори з делеґаціями України й Польщі про заключенне перемиря.

Перед Мировою Конференцією виступає одноцільна делеґація Української Народньої Републики. Се відповідає проголошенню зединених Західно-Української Народньої Републики (утвореної на українських землях бувшої Австро-Угорщини) з Українською Народньою Републикою (утвореною на українських землях бувшої Росії) в одну, неподільну Українську Народню Републику.

Одначе, доки зединенне не переведене на всіх полях державного життя, Західна область Української Народньої Републики користується як у внутрішній так і в заграничній політиці повною самостійною.

Так і в Парижі. На зверх виступає одноцільна делеґація Української Народньої Републики. Та в нутрі ті члени делеґації, які представляють Західну Область Української Народньої Републики, займають таке становище, що делеґація в справі Західної Області все держиться їх вказівок.

На жаль, державний секретар закордонних справ Західної Области, п. д-р Василь Панейко, який в делеґації займав становище віцепрезидента, не вмів погодити самостійности Західної Области з державною єдністю цілої Української Народньої Републики, тільки викликав конфлікти, які шкідливо відбивалися не тільки на внутрішніх відносинах в делеґації, але й на її політиці перед Мировою Конференцією.

Про се я писав докладнійше в моїй книжці „Галичина в рр. 1918—1920", а тут згадую про се тому, бо є в нас люди, які, не знаючи як слід справи, звалюють вину за невдачі в галицькій справі на те, що в Парижі виступила одноцільна українська делеґація. Супроти того вважаю за потрібне ствердити, що одноцільність делеґації не могла пошкодити галицькій справі, бо Наддніпрянські члени делеґації охороняли інтереси Галичини згідно з волею галицьких членів делеґації.

За те низше наведу примір, як власне політика державного секретаря закордонних справ Західної Области шкодила галицькій справі.

Вертаючи до справи польсько-українського перемиря, треба зазначити, що се був одинокий момент, коли українська делеґація брала офіціяльно участь у працях Мирової Конференції. Комісія Боти переговорювала з українськими делеґатами так само, як з польськими. Так само Найвисша Рада покликала українську делеґацію на своє засіданне, щоби вислухати її в галицькій справі.

Вертаючи до справи польсько-українського перемиря, треба зазначити, що се був одинокий момент, коли українська делеґація брала офіціяльно участи у працях Мирової Конференції. Комісія Боти переговорювала з українськими делеґатами так само, як з польськими. Так само Найвисша Рада покликала українську делеґацію на своє засіданне, щоби вислухати її в галицькій справі.

Комісія Боти, як відомо, предложила обом сторонам проєкт перемиря, який означував демаркаційну лінію між польською й українською армією так, що польська армія мала задержати Львів з околицею, а українська Дрогобич з нафтовою областю. Ся демаркаційна лінія була на стільки кориснійша від тої, яку предкладала у Львові 28. лютого 1919 комісія Бертелемі, що на основі лінії Бертелемі і Львів і Дрогобич мали оставати в руках польської армії.

Українська делеґація, знаючи, що українська армія не зможе встояти перед польською офензивою, яка почалася саме на Великдень і відпирала нашу армію щораз далі на схід, — згодилася на проєкт перемиря, предложений комісією Боти.

Нашу заяву, що годимося на проєкт перемиря, зложили ми на засіданню Комісії 13. мая 1919. Відповідаючи на нашу заяву, Бота подякував нам за нашу згідливість і зазначив, що в найблизших днях дістанемо запрошенне на засіданне для підписання перемиря.

Одначе замість сього — з Мирової Конференції прийшли відомости, що Поляки відмовилися підписати перемирє, а з краю прийшла відомість про нову польську офензиву.

Ся нова польська офензива так ярко характеризує польську безсоромність, що треба про се згадати докладнійше.

Польський президент міністрів і міністер закордонних справ Падеревський, який якраз перед тим був у Парижі, обовязався не починати офензиви і приняти перемирє. Та коли приїхав до Варшави, все було приготовлене, щоб нанести українській армії рішаючий удар. Падеревський скрутився, що буде з його обіцянкою, яку він дав у Парижі. Та Пілсудський заявив: „Скажемо в Парижі, що се Українці почали офензиву та що ми були приневолені боронитися!" І справді на запит з Парижа Пілсудзкий відповів тою безсоромною брехнею.

З усего, що голосила антанта взагалі і з окрема в галицькій справі, виходило, що тепер антанта повинна **заставити** Поляків спинити офензиву і заключити перемирє.

В тім напрямі йшла акція української делеґації перед Мировою Конференцією.

Серед сеї акції українська делеґація дістала запрошенне на засіданне Найвисшої Ради, на якім дала членам Найвисшої Ради всі пояснення, яких вони жадали.

Другого дня була делеґація також у президента Мирової Конференції Клемансо.

Приватною дорогою доходили до української делеґації відомости, що Найвисша Рада богато разів радила про галицьку справу, але все її відкладала.

Доходили також відомости про ріжні пляни, які виринають в кругах Мирової Конференції щодо Галичини. Відповідно до сього настрій в українській делеґації то піднимався то падав.

Між иншим згадати треба про відомість, що одною з можливостий є невтралізація Галичини. Сю відомість приніс п. Панейко з тим, що його інформатор жадає на всякий випадок пляну державної організації зневтралізованої Галичини. Сей плян вироблено й передано тому інформаторови (догадуюся, що се був американський знавець східних справ, професор Лорд). Швидко показалося, що той інформатор говорив про можливість невтралізації тоді, коли Найвисша Рада рішала справу в користь окупації Галичини Польщею.

Наводжу сю подробицю на доказ, як важко було працювати в Парижі серед відносин, де не можна було навіть нічого певного довідатися, або, що гірше, де подавано нам просто неправдиві відомости.

Серед таких настроїв прийшло рішенне Найвисшої Ради з 25. червня 1919 р., яким віддано Галичину під окупацію Польщі.

Під датою 25. червня 1919 р. подано українській делеґації тільки відомість про те, що Найвисша Рада уповажнила Польщу заняти Галичину. На се рішенне українська делеґація відповіла основною нотою, протестуючи проти нього як проти нарушення суверенности і територіяльної цілости Української Народньої Републики.

Дальші части рішення про те, що Польща має дістати тимчасово цивільну управу в Галичині на основі окремого договору з державами антанти, який запевнить автономію Галичини, та що пізнійше населенне Галичини дістане змогу виконати право самовизначення, — сі части рішення дістала українська делеґація в повідомленню з 11. липня 1919 р. На се повідомленне відповіла вона знов основною нотою.

На се може скажуть: Все ноти тай ноти, — що вони варта?

У відповідь на се я вкажу на теперішню Німеччину. Скільки вона вислала нот, які так само „нічого не варта"!

Але такі ноти мають свою вартість. Вони є протестом проти насильства. Коли не можна відперти насильства силою, то треба бодай протестом зазначити, що ми не зрікаємося і ніколи не зречемося свого права!

Між одним і другим повідомленнем про рішенне Найвисшої Ради в справі Галичини сталося в українській делеґації ось що:

Одного дня президент делеґації Сидоренко дістає від Ґенерального Секретаріяту Мирової Конференції повідомленне, яке покликується на повідомленне з попереднього дня і зазначує, що з огляду на те, що на Конференції в підкомісії для польських справ, на яку запрошувало те попереднє повідомленне, буде обговорюватися галицька справа, проситься українську делеґацію прислати представників, „уроджених і осілих в Галичині".

Се повідомленне викликало в делеґації велике замішанне, бо того попереднього повідомлення, на яке воно покликалося, Сидоренко зовсім не дістав. Замішанне було подвійне: по перше, де могло подітися те попереднє повідомленне; по друге, не було нічого докладнійше відомо про саму конференцію.

На нараді, яка відбулася в тій справі, п. Панейко повідомив, що про ту конференцію чув усто і заявив, що українська делеґація не візьме в ній участи, а потім таку саму заяву вислав також на письмі. Було ясно, що п. Панейко поступив невластиво, що не порадився в такій важній справі ані цілої делеґації ані навіть її галицьких членів, а дав відповідь самовільно, і при тім від себе, замість, щоб вона вийшла від голови делеґації. Та не оставалося нічого, як ту самовільну відповідь п. Панейка санкціонувати таким способом, що і Сидоренко вислав письмо, що українська делеґація не візьме участи в згаданій Конференції.

Згодом виявилося в сій справі ось що: Те попереднє повідомленне, яке ніби-то десь пропало, **сховав п. Панейко** і відповів на нього Ґенеральному Секретаріятови Мирової Конференції, що він готов взяти участь в Конференції, але перед тим просить, щоб йому дано можливість поїхати до Камінця порозумітися з правительством.

А на делеґації п. Панейко сказав, що про повідомленне нічого не знає, та що він заявив, що делеґація в Конференції участи не візьме, — очевидно в тій цілі, щоби заставити Сдиоренка дати таку саму відповідь і тим унеможливити дальші виступи делеґації в галицькій справі перед Мировою Конференцією.

Видно, п. Панейко думав, що ліпше послужит галицькій справі, коли відбере її з рук цілої української делеґації і візьме виключно в свої руки. Таку думку вільно було йому мати. Але по перше треба було ту думку сказати на делеґації явно, а не так, як він се зробив. А по друге доки оба українські правительства стояли на становищи державної єдности і доки істнувала в Парижі одноцільна українська делеґація, на таку політику, та ще з забиранєм і затаюваннем важних документів, не сміло бути місця.

Додам, що в забранім і затаєнім п. Панейком письмі Ґенеральний Секретаріят Мирової Конференції повідомляв українську делеґацію, що підкомісія для польських справ має студіювати справи тимчасового прилучення Галичини як автономної провінції до Польщі і просить українську делеґацію висловити про се свою думку.

Згадую про сю прикру справу тому, бо в галицьких політичних кругах часто можна зустрітися з думкою, що всему завинило „нещасне зединенне", яке довело до того, що Сидоренко відкинув переговори в галицькій справі. Отже треба ствердити, що коли відкиненне згаданих переговорів є виною, то ся вина паде не на Сидоренка, а на Панейка.

* * *

Коли в марті 1919 Найвисша Рада взернулася до обох воюючих сторін з телеґрамою, в якій домагалася заключення завішення оружя на основі лінії фронту (до сього не прийшло з вини польської сторони) і коли опісля утворилася в Парижі згадана комісія Боти, українське правительство могло мати оправдану надію, що Найвисша Рада доведе до заключення перемиря.

Одначе сталося инакше. Найвисша Рада санкціонувала польський напад на українську Галичину і віддала її під окупацію Польщі.

II.

Такі самі трівожні часи, як висше описані, пережило українське громадянство знов тепер, перед вирішенням галицької справи Радою Амбасадорів.

Вже сам факт, що Рада Амбасадорів приступила до вирішення галицької справи на основі домагання польського правительства, не вінчував нічого доброго.

Бо було ясно, що в часі, коли Франція заняла нові німецькі землі і з огляду на сей конфлікт потребує союзників, годі сподіватися, щоби в такім часі Франція допустила до того, щоби Рада Амбасадорів приняла в галицькій справі рішенне, некорисне для Польщі.

В таких відносинах за найбільший наш успіх треба би було вважати, як би Рада Амбасадорів рішенне відложила.

Вісти, що приходили з Парижа до преси, також не віщували нічого доброго. Виходило з них, що Рада Амбасадорів затвердить рижську лінію як східну границю Польщі, значить, Галичину віддасть Польщі.

Приїхавши 12. марта до Відня, почув я в кругах галицького правительства, що справа не стоїть так зле, як видається на основі відомостий преси. Власне в ночи з 12. на 13. марта виїхали до Парижа Президент Української Національної Ради д-р Евген еПтрушевич і уповажнений для закордонних справ д-р Кость Левицький, які мають бути вислухані Радою Амбасадорів. З того факту, що французьке правительство дало їм візд до Парижа, як також з инших фактів, про які не пора говорити, вношено, що справа поправилася.

А тимчасом 15. марта появилася в ранніх часописях відомість, що 14. марта Рада Амбасадорів вирішила границі Польщі, признаючи між Польщею й Росією границю рижського мира, а між Польщею й Литвою лінію, яка ділить між ті дві держави попередно невтральну полосу між ними.

Про Галичину ніякої згадки!

Се дало привід до ріжних міркувань. Одні поясняли, що коли про Галичину нема згадки, то видно галицької справи ще не вирішено і вважали „песимістами" тих, які поясняли, що рижська лінія творить границю між Польщею й Росією (властиво: між Польщею й Радянською Україною), що Галичина лежить на захід від сеї лінії і що коли сю лінію признала границею Польщі Рада Амбасадорів, то з сього виходить, що Галичину віддано Польщі.

Швидко показалося, що „песимісти" мають слушність.

Одначе в користь „оптимістів" треба сказати, що з першої відомости про рішенне Ради Амбасадорів не був розумний також польський посол у Відні гр. Лясоцький. Ак він опісля обережно признався в статті в Neue Frie Presse", і він спершу не знав, чи рішенне Ради Амбасадорів треба розуміти так, що Галичина тим самим признана Польщі, чи так, що справа Галичини ще не вирішена.

Все те пішло з того, що навіть п. Лясоцкий видно не сподівався, що Рада Амбасадорів віддасть Галичину Польщі без ніяких міжнародніх ґарантій.

Д-р Евген Петрушевич і д-р Кость Левицький приїхали до Парижа якраз пару годин після того, як Рада Амбасадорів наложила на українську Галичину кайдани польської державности.

Може хто скаже: Чому так пізно? Бо аж так пізно дістали французьку візу!

При тім треба зазначити, що по первісному пляну Рада Амбасадорів мала радити над галицькою справою пару днів пізнійше. Польський міністер закордонних справ, який вибрався до Парижа заступати інтерес Польщі, також приїхав аж після рішення Ради Амбасадорів.

Чого Рада Амбасадорів так поспішилася, годі знати.

На першу відомість про рішенне Ради Амбасадорів Західно-Українське товариство Союза Націй вислало протест до Союза Націй і до парляментів головних держав антанти.

Далі пішов протест від закордонної ґрупи членів Української Національної Ради.

Вкінці від всіх українських орґанізацій у Відні.

В Парижі д-р Евген Петрушевич вислав протест від Української Національної Ради.

Та про українські протести — окремо.

Тепер я хотів подати кілька безпосередніх вражінь про ті часи, коли головні держави антанти рішали про галицьку справу в користь Польщі.

Як 25. червня 1919 р. Найвисша Рада сповнила злочин на Галичині, віддаючи її під окупацію Польщі, так 14. марта 1923 р. Рада Амбасадорів сповнила злочин на Галичині, Волині, Холмщині, Підляшю, Поліссю, прилучаючи їх до польської держави.

Скажуть може: Нема чого дивуватися, адже того треба було сподіватися! Особливо так будуть говорити ті, які явно чи скрито поборюють українське правительство Галичини з партійних причин.

В даних обставинах не було виглядів на рішенне, яке привертало би державну незалежність Галичини, се правда.

Але наше право од державної незаленжости не перестало бути правом і правительство, яке домагалося здійснення сього права, сповнило свій обовязок.

І злочин, який сповнила на українськім народі головні держави антанти, не перестає бути злочином.

Про се треба кричати на цілий світ!

2. цвітня, 1923.

Д-р Михайло Лозинський.

А. Падолист.

НІКОЛИ.

Так як забули про любов
І хочете скувать нам руки,
Щоб знову бачить наші муки
І з свіжих ран смоктати кров.
Цього не буде вже ніколи,
Бо скрізь повстали гори й доли!

Ви знов ведете нас в пітьму,
Щоб імя своє забули,
Та світла джерело задули
І поклонялися... Кому?
Цього не буде... Небо баче
І вже сміється, а не плаче!

Навіщо ставите хрести,
Кому готуєте могили?
Чи хватить вам свої сили,
Щоб Україну розпясти?
Не зможете... У нас є сили,
Які зруйнують ті могили.

Нащо вогонь ви залили
І помсти жертівник розбили?
Хіба ще ви не зрозуміли
Того, що жертв не принесли!
Гремлять, гудуть, гоготять грози—
Надходить буря... будуть сльози!...

УКРАЇНСЬКА ГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ В ЧЕХОСЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛИЦІ В М. ПОДЄБРАДАХ.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

Світова війна і окупація українських земель сусідами мали тяжкі наслідки для України. Велика кількість Українців, особливо найсвідоміший елемент нації, примушений був опустити свою Батьківщину та емігрувати до чужини. В тяжке моральне і матеріяльне положення попала українська інтелігенція на чужині; з окрема найбільшу гостроту положення відчувала українська молодь, не маючи змоги на чужині продовжувати свою освіту.

З роспадом царської Росії, український народ почав вільно розвивати свою власну культуру. Протягом двох перших років революції було засновано більш 25 тисяч нищих початкових шкіл, 1134 вищих початкових шкіл, 78 середніх, 3 високих школи, Українську Академію Наук у Київі і багато инших культурних закладів. Розвитком дальших подій на Україні, особливо з заведенням совітського устрою це велике діло припинено. Всі краски будуть дуже блідими, коли прийдеться характеризувати занепад народньої освіти та наукової праці на нашій Батьківщині.

В ці тяжкі часи („великої руїни") влада Чехословацької Республіки прийшла на зустріч прагненням української іміграції і дала можність україніській молоді студіювати в чехословацьких школах.

Але гостинність чехословацького народу цим не обмежилась. Українська еміграція відчувала всю необхідність заховання, а поможности і розвитку своєї власної української культури. Відчуваючи цю цілком природну потребу, Український Громадський Комітет в Ч. С. Р. в січню 19122 року підняв думку про заснованя для емігрантів Українців господарської Академії з українською викладовою мовою, деб можна було підготовляти кадри потрібних для івдбудови України фаховців по господарству.

Ця думка зустрінула повне зрозуміння і підтримку в урядових колах Чехословаччини і 16. V. 1922. був затверджений статут Української Господарської Академії міністерством хліборобства Ч. С. Р. — а ще раніш вирішило міністерство заграничних справ Ч. С. Р. підтримати цю школу матеріяльно.

По статуту Академія є приватним господарським інститутом з високою шкільною орґанізацією. Академія поділяється на три відділи: 1) Економічно-Кооперативний (підвідділи статистичний, економічний та кооперативний); 2) Агрономічно-Лісовий (підвідділи агрономічний та лісовий); 3) Сільсько-Господарсько Інжінерний (підвідділи технічний, меліораційний та межовий). Курс навчання розрахований на три роки по 44 тижні в кождому році.

Крім того засновано при Академії річні матуральні курси для осіб, які з причини військових та революційних не мали змоги закінчити середню школу.

Виклади в Академії і на матуральних курсах почалися 22. VI, 1922, в м. Подебрадах, обібраних для тимчасового приміщення Академії.

Науково-педагогічні питання Академії і матуральних курсів розвязує Професорська Рада, Сенат та Ректор. Професорська Рада складається нині з 9 професорів, 16 доцентів і 9 лекторів. Сенат: з ректора, проректора та секретаря Професорської Ради і деканів трох відділів.

Ректором Академії на 1923. рік обраний професор інжінер Іван Шовгенів, бувший професор київської Політехніки, проректором — професор учений лісовод Борис Іваницький, бувший професор камянецького державного університету.

Всього до Академії було подано 707 прохань, але з них було принято на перший семестр лише 233 студенти і 6 вільних слухачів, які росподіляються по відділам так: 86 осіб на агрономічно-лісовому, 92 на економічно-коопераативному і 61 на сільсько-господарсько-інжінерному. Крім того 120 осіб було принято на матуральні курси. Решта петентів однаково бажаючим студіювати і маючим відповідну підготовку було відмовлено за браком вакансій. І до тепер прохання все нових претенсій поступає до Академії. На лекторські посади було подано 70 прохань з них було обрано 9 професорів, 16 доцентів і 9 лекторів.

З 21. серпня 1922 р. розпочалися систематичні виклади на всіх відділах Академії, в той час як попередні місяці, а саме: від червня до серпня, за браком більшої части професорів і студентів виклади носили характер епізотично підготовчий, маючи за ціль лише вирівняти дефекти попередніх студій.

Академія розташована в курортному місті в Подебрадах. Необхідні для викладів помешкання частково відведені місцевими Подєбрадськими школами:, Вищою господарською та міщаською хлопячою. Повітова управа та міський уряд дозволили використати для викладів свої салі для викладів. Решту викладів провадиться в приватних, винайммлених помешканнях. Дуже гостро стоїть питання про розміщення Академії під час курортного сезону в 1923 році. Академії не вистарчає помешкань під авдиторії, лабораторії, кабінети і лише 50% професорів та студентів забезпечено помешканням. Хід навчання ускладняється рівнож відсутністю учебного приладдя для викладів фізики, ґеодезії, ботаніки, зоольоґії, хемії і т. п., тим більш, що Подебрадська Вища господарська школа саме недавно заснована і тому не могла Академії виказати якусь допомогу. Значну допомогу виявило в цьому відношенню міністерство хліборобства Ч. С. Р., предложивши до диспозиції Академії найнеобхіднійші фізико-ґеодезичні пристрої і пообіцявши свою всебічну підтримку і на далі.

З огляду на те, що курс Академії є трьох-річний — в який термін має бути простудійовано повний програм високих шкіл, навчання ведеться інтензивно і жваво. Наприклад в першому півріччю було:

На Агрономічно-Лісовому відділі тижнево 34 години теоретичних викладів і 12 годин практичних вправ.

На Економічно-Кооперативному відділі тижнево 35 годин теоретичних і 10 годин практичних вправ.

На С. Г. Інжінернім відділі 27 годин теоретичних і 20 практичних вправ.

На матуральних курсах 36 годин викладів тижнево.

В другому півріччю, яке росрочалося 1. лютого, 1923, року число тижневих годин ще збільшилося. Слід підкреслити, що слухачі Академії належно оцінюють можність студіювання, що припала їм після довгих років війни і революції, а тому фреквенція викладів і практичних вправ є зразкова.

Слухачі, які не склали семестрові кольоквіуми та іспитів, тратять право на дальше студіювання в Академії. На цій підставі в кінці І-го півріччя було звільнено з Академії 3-ох слухачів.

Академія уділює особливу увагу своїй бібліотеці. Її основою були всі видання міністерства хліборобства Ч. С. Р., чисслені публікації міністерства громадських робіт в Ч. С. Р., видання державного статистичного уряду в Чехословаччині, книгозбірня українського кооперативного союзу „Оцукс", комплект видань міжнароднього Інституту в Римі, а рівнож книжки — подаровані Українським Громадським Комітетом в Ч. С. Р. Крім того закуплено де-що Академією на свої кошти.

На нині бібліотека налічує 1623 номери в 3200 томів. Гострий брак українських підручників для студентів примусив поробити кроки до заснування власного товариства. Дякуючи енерґії і щирій безкористній праці студентства було з перших же днів життя Академії засновано Видавниче Товариство при У. Г. А. За допомогою Українського Громадського Комітету у Празі та субвенцією міністерства хліборобства в Ч. С. Р. було видано до кінця березня 1923 року літоґрафічним способом 26 ріжних наукових книжок загальною кількістю поверх 190 друкованих аркушів (по 16 сторінок). Книжки ці продаються за готівку студентам Академії і приватним особам і тому мається надія, що Видавництво буде успішно розвиватись і далі, що буде мати значіння для розвитку української культури взагалі.

З метою практичного удосконалення фаховців кооператорів засновано при Академії під фаховим доглядом доцента кооперації Б. Мартоса „Споживчий кооператив при У. Г. А.", який крім крамниці улаштував також студентську їдальню. На 1. березня, 1923 року кооператив налічував 211 членів, мав основного капіталу 6010 корон чеських, запасного 1105 кч.; оборот крамниці від заснування виносив 376.355 кч., в їдальні 352,000 кч. Кооператив засновує в найближчому часі також „Ощадно Позичкове Товариство".

Той факт, що коло Академії зосередилося велика кількість культурних працівників, вплинув дуже сприяюче на розвиток громадського та інтелектуального життя цілої української колонії в Подєбрадах. Повстав зараз же ряд орґанізацій та Товариств: 1) мистецький гурток; 2) гурток бібліоґрафів (видає власний орґан); 3) товариство по росповсюдженню кооперативних знань (має випустити власний кооперативний альманах); 4) Гурток союзу відродження українського студентства (українська Y. M. C. A.); 5) скавтовий гурток, 6) кубанське землячтво; 7) землячтво північно-західних земель українських; 8) демократичне товариство при У. Г. А. (гурток соціялістичної молоді).

З місцевим чеським громаснсини. Українська кольонія приймала участь в відповідних урочистих святах чехословацького народу (28. жовтня 1922 р.) і т. ин.

Навпаки, чеське громадянство виявляє щире співчуття, що до окремих ментів життя української колонії (збір на голодуючих на Україні, роковини проголошення незалежности України, роковини Шевченка і т. п.). Український Академічний Хор приймає участь в чеських концертах т аурочистих виступах, українські та чеські діти спільно улаштовують дитячі забави та вистави.

Українська Господарська Академія в Подєбрадах це безперечно один з впливових осередків відродження Нової Української Культури.

ПОЛЮВАННЯ НА ЗАТОПЛЕНІ СКАРБИ

Від довшого часу оден синдикат у Йоганесбурзі (півд. Африка) переводить праці на побережю країни Пондо, яких цілю видобути з дна моря майно вартости одного міліона фунтів стерлінґів. Цей великий маєток затопився східно-індійському кораблі „Ґроунер" Ще 1782. р. Стоваришення побудувало тунель на суші і на морі аж до місця, на якому, як догадуються, затонув корабель. Оповідають, що оден нурець бачив на тому місці піднесене морське дно. Отже певно під цим піднесенням спочиває корабель „Ґроунер". Пропаґанда синдикату має успіхи, бо в Африці розпродано тисячі уділів підприємства, яке обіцює великі користи.

„Ренд Дейли Мойл" містить статтю Кирила Кемпбела, який відвідав це місце, де мав затонути корабель. На основі спостережень і студій доказує він, що дотеперішні звідомлення синдикату не є правдиві. Кемпбел подає зізнання сучасників, що виратувалися з „Ґроунера" Корабель мав затонути на иншому місці. Колиж навіть на вказаному синдикатом місці був який розбитий корабель, то це буде певно инший, бо на дні моря богато є розбитків. М. и. затонув там голяндський воєнний корабель „Беннерок" 1715 р. По доказам Кембела ледви чи вдасться синдикатови найти цей корабель і деинде. Зявляються голоси, що ціле підприємство синдикати це звичайний блоф, для вимачення гроший від легковірних людий. Та чи це бльоф чи поважне підприємство, покаже будучина.

ЗВІТ ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІЖИ В НЮ ЙОРКУ

з пересланої підмоги українським студентам в Европі за місяць марець 1923.

ПОМІЧ ВІД ОПІКУНІВ.

Тов. Сокіл, Клівленд, Огайо	307	5.00
Григорій Кудрик, Лансінг, Миш.	62А	5.00
Василь Волошин, Лансінг, Миш.	53А	5.00
Михаїл Микитюк, Лансінг, Миш.	65А	2.00
Тов. Запорожська Січ, Ню Йорк, Н. Й.	301	10.00
В. Клеман і М. Хомик, Аллентавн, Па.	308	10.00
Ілько Клеман, Алентавн, Па.	355	10.00
Укр. Громада в Міннеаполис, Минн.	25, 117, 254, 275, 311, 312, 326	35.00
Ліга Горожан, Н. С. Пітсбург, Па.	256	5.00
Комітет 10-ох, Вестборі, Лонг Айленд, Н. Й.	К	5.00
Тов. Зоря, Ню Йорк, Н. Й.	49	10.00
о. Олекса Пристай, Карнеґі, Па.	259, 260	10.00
Парохія в Байон, Н. Дж.	35А, 78А	10.00
Укр. Тов. Згода, Гамтрамк, Миш.	263	15.00
Укр. Парохія Сош. св. Духа, Бруклин, Н. Й.	39А, 7А	8.00
Ліга Горожан, Ню Йорк, Н. Й.	31А, 12А	3.75
Комітет 6-ох, Клівленд, Огайо	306	15.00
Бр. св. Николая, Нортгемптон, Па.	367	30.00
М. Гринішак, Елизабет, Н. Дж.	23А, 36А, 51А	6.00
А. Г. Біндер, Чарлстон, С. К.	2А	7.50
Тов. Вільна Україна, Рія монд Гіл, Л. Айленд	1А	2.50
Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 292 У. Н. С., Дітройт, Миш.	261	10.00
	Разом	$219.75

Вислано до Студ. Краєвої Ради у Львові	50.00	
Вислано до Тов. Прихильників Освіти у Відни	100.00	
Вислано до Спілки Укр. Студ. в Берліні	65.00	
Вислано для укр. студ. в Данцігу	5.00	$220.00

УВАГА: Недобір 25 цнт. і оплату пересилок покрило Тов. У. М. з власного фонду.

ЗА ТОВ. УКР. МОЛОДІЖИ В НЮ ЙОРКУ:

Б. О. Каштанюк, голова. Ольга Кирчівна, скарб. Дм. Сіроцький, секр. фін.

ЇМ ВЖЕ НЕ ПОТРЕБА.

Польське Інформаційне Бюро в Ню Йорку, котре було зорґанізоване при кінці світової війни, а недавно видало свою бучну заяву про великі доспіхи відбудованої Польщі, постановило розвязатися. В своїй заяві каже воно, що воно вже непотрібне, бо тепер вже наспіли кращі часи для Польщі, бо про неї світ довідується вже не від ворогів Польщі, але від самої Польщі, бо тепер вже існують газетярські та пресові бюра в самій Варшаві.

Заяві і нема що дивуватися. Вона сама собою зрозуміла. Вона певно стоїть в виразній звязи з недавним визнанем східних границь Польщі. З тим, як сї границі признали большевики, аліянти та Америка, се бюро сповнило своє завдання, і дальше видавання гроший на нього булоби марнотравством.

Для американських Українців сей факт являється важним з тої причини, що серед них найдуться деколи люди, які мають претенсії називатися народними провідниками, а які першим своїм народним обовязком вважають виступати при всякій нагоді проти організації української інформаційної служби. Піднести треба сей сумний факт хочаб на те, щоби такі пусті головачі пізнали, що своїми пустими, буцімто революційними криками вони теж причинилися до доспіху польського інформаційного бюра.

Піднести треба сей факт і нате, щоби звернути увагу на небезпеку для українських стремлінь, яка грозить зі сторони польських бюр брехні, зорганізованих польським урядом у Варшаві. Коли тепер на сі бюра поклику́ється навіть розвязуючеся польське бюро, то чейже на потребу нашого бюра звернуть увагу всі, котрим в народній роботі ходить не о личну славу чи наживу, а о добро народа. Проти урядових польських бюр брехні український народ мусить виставити свою інформаційну службу, якаб давала чужинцям належите розуміннє про стремліннє українського народа до свободи.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

СПІЗНЕНИЙ ЛИСТ З КРАЮ

Замісць синів повезли мамів до бранки. Шандарі втікають з саний, коли баби співають рекруцьких пісень. Хрунь з Америки. Богато дітий родиться.

Утіховичі, Галичина, у січні 1923.

У нас, як певно чулисьте уже, відбувались недавно вибори до польського сойму до Варшави. Вибори відбувалися в кождім селі. Отже були і у нас в школі. В кождім селі визначена була своя комісія, яка мала перепровадити вибори. До тої комісії у нас належав: богач Микола, Микола Гнатюк, **Іван Мирка** (який щойно вернув був з Америки), Іван Марків (галуш), Микола Козак, Ів. Перепелиця Андруха і Гринь Пребанський. На місяць перед виборами зїхались всі наші політики до Львова і ухвалили, щоби не брати участи в виборах, бо тим способом признали б ми власть Польщі над собою. Народ всюда з тим годився, і показав при виборах, що послухав приказу, бо мало хто йшов до виборів (тільки панські лизуни, форналі, Жиди і задурманені латинники). Все решта сиділо по хатах і носа з хати не виказувало. У нас на 285 голосувало лише 14 люда! Ну але не лише, що не йшли до голосовання, але і не пішли до комісії. У нас не пішов Галуш, Микола Козак і Гринь Плебанський, хоть їм загрозили, що поплатять по 20 тисяч кари. (Платили люди і 200 тисяч!) До комісії пішли: М. Гнатюк, богач Микола, **Іван Мирка** і Іван Перепелиця. І що собі подумаєте: Микола Гнатюк і **Іван Мирка,** за яких я бувби дав собі голову стати, оба схрунили і то подвійно: **бо і голосували і дали голоси на хрунів,** які повиходили послами. Таких хрунів, як тих двох утіховецьких, голосувало у нас, в Галичині, на 3 міліони управених до голосовання, усього 50 тисяч! Вони вибрали 5 хрунів послів, одного попа Ількова з Калущина, одного панка Залуського з Коломиї і трох селян: Дутчака, Лаврука і Мельника. Ті тепер в Варшаві все нам роблять на поперек, щоб приподобатися панам!

Ну, як Вам подобаєся то що оба наші зробили?! Скажіть всім, що знали Івана, най знають, як він гарно собі по повороті поступив!

Тепер маємо друге добро. У нас вже другий тиждень відбуваєся асентерунок хлопців, що мають 21 і 22 літ. Наші мали іти ві второк на самого Миколая. Мало іти 15 хлопців. Пішло 6 туманів, а решта, мудріщі сиділи вдома і хоть шандарі виганяли, вони таки не пішли. І от вже і асентерунок скінчився, а їх не чіпають. По других селах також не ідуть. З Корілич не пішов ані оден. **Тоді шандарі позабирали їх мами** і везли до Перемишлян. **Але баби, як почали на гостинци співати рекруцькі пісні, так шандарі зі встиду повтікали зі саний, а баби вернули до дому.** В рогатинськім повіті не пішли з ні одного села. Зачіпили собі „пани" клопіт.

Тамтого місяця, у нас, підчас виборів був і инших рух. В жаднім селі у нас не знайшлибисьте були учителя Українця, священика або мудрійшого селянина. Всіх виарештували! Одні сиділи у Львові, другі в Тернополи або Бережанах. Наш кут увесь сидів в Тернополи. Скінчилися вибори тай попускали. Боялись, щоб ми не агітували проти виборів. Дурні! Нарід без нас знав, що має робити. Думали нарід застрашити, але штучка їм не вдалася.

Ми вже так призвичаїлися до арештів, що я вже на тиждень наперед був спакувався. А йшов так, як колись на „цьвічеця".

У нас людиська дуже хорують — та і вмирають. Найгірше дихавичні.

Я не памятаю еще такого урожайного року на діти, як сей у нашім селі. І то не лише молоді, але і таких є кількох, що от-от 50 літ, а їм жінки тими місяцями поприносили подарунки. (Далі приватне).

ФОНД ІНВАЛІДІВ.
(Через „Свободу")

Михайло Гузар з Plandome, N. Y. присдав жертву яку зложили: Григ. Бузько і Петро Бурин по $2.00; Мих. Гузар $1.00. — Разом..........$5.00

Попередно оголошено $130.25

ЗІБРАНО ДОСІ $135.25

ТЯЖКА ПРАЦЯ НИРОК.

Задачею нирок в людськім організмі є увільнити кров від нечистоти і отроюючих відпадків. Се є тяжка праця: майже 1700 кварт крови переходить через обі нирки протягом кождих 24 годин, в котрім то часі около 30 кварт відпадків перефільтрованих і викинених. Чиж не є нашим обовязком улекшити ту працю і непозволити щоби отроюючі субстанції громадилися в кишках і переходили до крови? Трінера Гірке Вино удержує внутренности в чистім стані, усуває троючі відпадки та дійствує в приємний спосіб і певно. Є се фамілійне лікарство в цілім того слова значінню. Панна Beatrice Duffany пише до нас з Schenectady, N. Y. марта 1920: „Вживалам Трінера Гірке Вино враз з другими членами родини і переконались-мося, що є дуже скуткуючим" В тім менше-більше самім часі п. Іван Колар пише з Ню Бофало, Мин: „Уживем одну бутельку Трінера Гіркого Вина і мушу признати, воно почало ставляти мене на ноги". Найблизший аптикар або доставця лікарств має його на складі і услужить Вам також другими знаменитими лікарствами і препаратами виробу. Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

ДОПИСІ

РАЧЕСТЕР, Н. Й.

Скріпляймо свій народний фронт!

Уже довший час істнує в Рачестер відділ 367 У. Н. С. під іменем „Запорожська Січ". До 1923 р. цей відділ був чисельно малий, бо мав усього 30 членів. Але тепер це число більше чим подвоїлося, бо вже є нас сімдесять! Однак ми не задоволимося поти, поки не притягнемо до нашого товариства усіх Українців, які ще не є членами У. Н. Союза.

На наших зборах, 15-го квітня, ми порішили приймати нових членів без вступного і зобовязалися, що кождий приведе що найменше одного „рекрута" до „Союзової армії".

Звертаюся отсим передовсім до Українців, які походять із славно-звісної, патріотичної Калущини. Ви свідомі люди і добре знаєте, що варта чоловік без організації. Ніхто із ним не числиться, а як прийде яке нещасте, нема кому ні порадити, ні стати до помочі. Деж найдете таку другу організацію, як У. Н. С.? Ніде у світі! Наша організація стоїть далеко на переді поміж всіми українськими і чужими організаціями. Вона найсильніща, найбільша і має добре заслужену славу як патріотична і всеукраїнська. Кождий Українець, без огляду на його політичні чи релігійні пересвідчення находить у ній спільну національну твердиню. Тому нема ніякої вимівки нікому, хто справді любить свій народ, щоб не належав до У. Н. С.

Притім і наша „Запорожська Січ" у Рачестер це неаби яке т о в а р и с т в о. Маємо гарний фонд у своїй касі і гарну згоду та добре порозуміння поміж собою.

Так користайте з доброї нагоди усі! Не слухайте тих, що вам плетуть нісенітниці про те, що треба ходити на збори і т. п. Чи не буде вам приємно від часу до часу зійтися зі своїми людьми та порадитися і поговорити дружно?

Притім будете чутися чордими, що і ви належите до великої громади найчільнійших патріотів, які гуртуються в У. Н. Союзі. Забезпечите себе і своїх рідних, а притім сповните громадський обовязок, що збільшите ту нашу організацію, яка на переді у кождій здоровій народній роботі.

У. Н. Союз це нині наш могучий національний фронт. Подбаймо, щоб у ньому стали усі Українці та Українки в Америці!

Член від. 367.

ЩЕ ТРІСНЕ Й У ВАРШАВІ

У Варшаві загреміло,
А в Парижу трісло,
Бо гадають і думають,
Що з нас зробють тісто.
Загриміли чорні хмари
З французького краю,
Засмутились Українці,
Що волі не мають.
Ой, за що ви, вражі люди,
Нас так запродали?
Чи не бились ми за волю
В своїм рідним краю?
Ой ще прийде тая хвиля
Під прапори стати
І ще будуть робітників
Пани цілувати.
Ой ще буде на Вкраїні
Кров червона лятись,
Ой ще будуть дармоїдів
Нафтов заливати.
Ой не добре у Парижу
Історію знають,
Що нашого робітника
На гак зачіпають.
Чи забули дармоїди
Як ляхів топили?
Чи забули Хмельницького?
Великі могили?
Ще воскресне тая хвиля,
На котру чекаєм,
Ще повіють ті прапори,
Що їх в руках маєм.

Іван Ракочий.

Болтимор, Мд., 28. марта, 1923.

ТЕСТАМЕНТИ МЕСТИ

Нерідко буває, що чоловіки, котрі зазнали біди від своїх жінок, дуже пантрують їх. Та трапляєтся і таке, що чоловік хоче, щоби його жінка і по смерти не зараз забула. Ось кілька таких тестаментів: „Люба жінко! Ти кожню божу неділеньку мучила мене своїми дивовижними примхами. За це я оставляю тобі тижневу ренту 25 марок. Але виплачувати мають їх тобі щойно в понеділок. Я знаю, що ти не любиш порядку та яка ти марнотратна, тому знаю також що кожньої неділі не матимеш ні шелюга. Тому мусіти меджити в такій біді, в якій я жив завдяки тобі". Подібне завіщання написав оден Француз: „Люба жінко! За ціле наше 30-літнє подружe життя не пропустила ти ніодного дня щоби не вимучити мене, оповідаючи нудні історії, жарти, і т. и. Я оставляю тобі річну ренту 1500 франків, але під услівям, що мусиш жити разом із твоєю матірю, такою самою славною цокотухою як і ти. З нею мусиш раз на місяць приходити з адвокатом до мойого гробу. Адвокатови за кожнім разом маєш заявити, що жалуєш, що затроїла мені життя". Один дуже богатий Американець оставив своїй молодій, гарній жінці півтора міліона долярів з услівям, що вона кожен раз має заплатити 1000 долярів кари, колиб вийшла без серпанка, танцювала або осміхнулася до мужчини. „Тоді — кінчиться тестамент, — ти напевно пропала до одного року".